

בס"ד. אור ליום ה' פ' חיי שרה, כ"ף מרחשון
 — יום הולדת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע —
 ה'תשמ"א*

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה¹, ומדייק כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בעל יום ההולדת במאמרו ד"ה זה דשנת עטר"ת², מהו אומרו שני חיי שרה, הרי כבר נאמר ויהיו חיי שרה [ומפרט שנותי' במאות עשיריות ואחדות], ולמה כפל עוד לומר שני חיי שרה. וגם צ"ל (כמו שמדייק בזהר³) מפני מה בשרה דוקא נאמר ימי שני חיי' [ועד שכל הפרשה (חיי שרה) נקראת על שם זה, שמזה משמע⁴ שזוהו תוכן כל הסדרה], שלא נאמר זה בשארי אמהות⁵. ומביא בזה מאמר הזהר⁶, אתת חוה לעלמא ואתדבכת בחוי"א⁷ כו' אתא נח⁸ לעלמא מה כתיב בי"ו וישת מן היין וישכר כו' אתת שרה ונחתת וסלקת [ולא אתדבכת בי"ו]¹⁰ כד"א¹¹ ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו ובגין כך זכתה לחיין עילאין. ומסיים (בזהר שם) ועל דא דילה הוו חיין. ועפ"ז מבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במאמרו הנ"ל¹² שני דיוקים הנ"ל, שדוקא בשרה נאמר ימי שני חיי' (שלא נאמר בשאר אמהות) לפי שדוקא שרה, ע"י שנחתת וסלקת, זכתה לחיין עילאין. ומה שכפל עוד פעם לאמר שני חיי שרה, אף שכבר נאמר בתחלה ויהיו חיי שרה, הוא כי "ויהיו חיי שרה" הוא מה שזכתה לחיין עילאין, ו"שני חיי שרה" הו"ע "דילה הוו חיין", דלא רק שזכתה לחיין עילאין אלא גם שהחיין נעשו שלה, "דילה הוו". וצריך להבין תוכן שני ענינים אלו. וגם צריך להבין, דמלשון הזהר אתת חוה אתא נח אתת שרה מוכן, שיש שייכות בין ג' ענינים אלו. היינו דחוה ונח רצו לפעול אותו הענין שפעלה שרה, אלא שלא

* יצא לאור בקונטרס כ"ף מרחשון — תשמ"ח, "לקראת כ"ף מרחשון הבעל"ט, יום הולדת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע . . מוצש"ק ט"ו מ"ח, שנת הקהל, שנת תשמח".

- 1) ריש פרשתנו.
- 2) נדפס בסה"מ עטר"ת ע' פז ואילך.
- 3) ח"א פרשתנו קכב, רע"א.
- 4) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך.
- 5) כ"ה הלשון ברד"ה הנ"ל שם. ולהעיר, שבזהר שם (קכא, סע"ב) "מכל נשי דעלמא" נוגם בהדוגמאות שבזהר שם, רובן אינן מהאמהות].
- 6) שם קכב, ב. — הלשון כאן נעתק מרד"ה הנ"ל שם.
- 7) כ"ה ברד"ה הנ"ל שם. ועד"ז ברד"ה תחת אשר לא עבדת גוי לאדמו"ר הזקן (סה"מ תקס"ב ח"א ע' עח) ולאדמו"ר האמצעי (מאמרי אדהאמ"צ בדריים ח"ב ע' תרצב). ובזהר שם: אתדבכת בהאי חויא.
- 8) כן הוא (אתא נח לפני אתת שרה) ברד"ה הנ"ל עטר"ת שם. ועד"ז גם ברד"ה הנ"ל לאדה"ז (ע' עה) שם ע' עח) ולאדהאמ"צ (ע' תרפב. שם ע' תרצג). ובזהר שם אתא נח כו' הוא לאחרי אתת שרה כו'.
- 9) נח ט, כא.
- 10) ברד"ה הנ"ל (עטר"ת שם) לא נעתקו תיבות אלו.
- 11) לך לך יג, א.
- 12) בסופו (סה"מ עטר"ת ע' צז).

עלתה בידם, ולא עוד אלא שעייז נעשית אצלם ירידה (אתדבקת בחויה, וישכר). משא"כ שרה, אף שגם אצלה היתה (בתחלה) ירידה, עייז ירידה זו הי' אח"כ העלי', נחתת וסלקת. וצריך להבין השייכות דג' ענינים אלו.

(ב) **והנה** מעשה אבות סימן לבנים¹³, וידוע שהכוונה בסימן כאן היא לא רק סימן והוראה אלא גם נתינת כח¹⁴. ועי' הידוע¹⁵ בענין פתח ר' פלוני וכו', דלאחרי שפתח את הצינור והדרך, ועאכו"כ כאשר סלל את הדרך, הרי עייז ניתן הכח לכאו"א שיוכל לעשות עבודה זו, ואינו צריך ליגיעה גדולה כ"כ (כבפעם הראשונה)¹⁶. ועאכו"כ שכן הוא במעשה אבות, מכיון שהם האבות של כאו"א מישראל, והענינים והעבודות שלהם נמשכים בירושה לכאו"א מישראל¹⁷. וכן הוא גם בנוגע לאמהות¹⁸, ובפרט בנוגע לשרה אמנו, הראשונה שבד' אמהות, וכתוב בה¹⁹ כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. ומזה מובן דענין הנ"ל, אתת שרה ונחתת וסלקת, הוא (ככל מעשה אבות ואמהות) הוראה וגם נתינת כח בעבודתו של כאו"א מישראל²⁰. וצריך להבין ההוראה ונחתת וסלקת בהעבודה דבנים לאחרי מ"ת.

(13) ראה רמב"ן עה"פ לך לך יב, ו: כל מה שאירע לאבות סימן לבנים. וראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. אוה"ת ר"פ לך לך (עב, סע"ב).

(14) ראה אוה"ת שם (עג, א): מעשה כו' סימן לבנים שיוכלו אח"כ כו'. וראה גם ב"ר שם (הובא ברמב"ן עה"פ שם, י): צא וכבוש את הדרך לפני בניך. וראה לקו"ש ח"כ ע' 110 ובהנסמן שם בהערה 21.

(15) סה"מ תרע"ח ע' רפג. תרפ"ח ע' קב. ובכ"מ.

(16) עי' מציינו גם בנוגע להבנה בתורה: מרן הקדוש [הב"ן] ז"ל הוקשה לו בבית מדרשו לשון הרמב"ם קשה מאד כו', ולילה א' כו' בא לדעתו ישוב נכון ושמח הרבה. ולמחר כו' נענה ת"ח רך בשנים כו' ואמר לו הת"ח הדרך כמו שהוא כו', מרן ז"ל נצטער שכל מה שטרח הוא ז"ל אותו הת"ח אמרו בנקל, ואמר לו המגיד אל תצטער, שאתה זכית לטורח מאד ועייז כוונת אל האמת כו', אך אחר שטרחת והוצאת לאור הענין עתה כל חכם יכול להבינו כו' — חומת אנ"ך להחיד"א משלי ג. וראה גם מגיד מישרים פ' תצא. אורים גדולים (לר' אברהם ישראל זאבי, אזמיר תקי"ח) חלק אור לישרים לו, א. מדבר קדמות להחיד"א מערכת יו"ד ערך יוסף (סי' ח"ן). ובכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סרנו"ו (לד, סע"ד ואילך). ועד"ז בתולדות יעקב יוסף פ' צו הובא שהארז"ל אמר להביני כו'. ובמאה שערים (כח, סע"א ואילך) ביאור אדה"ז בהנהגת הה"מ ממעזריטש. וראה לקו"ש ח"י"ג ע' 209 בהערה.

(17) תו"א ר"פ וארא. ובכ"מ.

(18) בתו"א שם מיוסד זה על מרז"ל (ברכות טז, ב) אין קורין אבות אלא לשלשה. ומזה מובן שכ"ה גם באמהות — מכיון שאין קורין אמהות אלא לארבע (ברכות שם).

(19) וירא כא, יב. וראה פרש"י עה"פ, משמו"ר פ"א, א.

(20) והגם שעבודת הבנים היא לאחרי מ"ת ומעשה אבות הי' לפני מ"ת — הרי יש מעלה במעשה אבות (שלפני מ"ת) על עבודת הבנים (שלאחרי מ"ת), כמרז"ל (פרש"י עה"פ פרשתנו כד, מב, מב"ר פ"ס, ח) יפה שיחתן של עבדי (בתי*) אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה** והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה. ומהטעמים לזה הוא, לפי שמעשה האבות הם ענינים כלליים. וכמבואר בכ"מ (סה"מ תקס"ג ח"א ע' לו ואילך. תו"ח פרשתנו קלה, א ואילך. אוה"ת פרשתנו קצו, ב ואילך. ובכ"מ. וראה לקו"ת ברכה צו, סע"ג ואילך) בביאור מרז"ל הנ"ל, דשיחתן של עבדי אבות — ובפרטיות נישואי יצחק ורבקה דבי' עסקינן*** — הוא כללות ענין התורה ומצוותי, והוא כללות ענין עבודת הבנים לאחר מ"ת.

(* כ"ה בב"ר שם.

(** ובב"ר שם: שנים וג' דפים הוא אומרה ושונה.

(*** שהרי "ויהיו חיי שרה גו"י הוא הקדמה לנישואי יצחק ורבקה — ראה לקו"ש חט"ו ע' 145 ואילך.

ג) ונקודת הענין בזה הוא כמו שמבאר בעל יום ההולדת במאמרו הנ"ל²¹, דעבודת ה' צריכה להיות בשמחה דוקא כמ"ש²² עבדו את ה' בשמחה. ועד שהשמחה בעבודת ה' היא עיקר גדול, וכידוע פירוש האריז"ל²³ והובא בתניא²⁴ עה"פ²⁵ תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו', ואיתא בתו"א²⁶ דמה שהאריז"ל זכה לרוה"ק²⁷ הוא ע"י שמחה של מצוה [ומכיון שזהו סיפור בתורה (שבעל פה) מלשון הוראה²⁸, הרי זה הוראה לכאו"א מישראל], דכאשר העבודה היא בשמחה, אז העבודה היא בשלימות [ועי"ז נעשה שלימות גם בהעולם. שהרי תכלית הבריאה היא בשביל ישראל שנקראים ראשית²⁹, ופירוש בשביל ישראל הוא בשביל העבודה דישראל [שזהו עיקר מציאותם, כמארז"ל³⁰ אני לא נבראתי אלא לשמש את קונין, היינו שישראל ע"י עבודתם פועלים שהעולם יהי' בתכלית השלימות. דהגם שעולם על מילואו נברא³¹, ובפרט ע"פ הידוע³² שמהטעמים על בריאת העולם הוא לפי שעלה ברצונו ית' להטיב לברואיו, שטבע הטוב להטיב³³, שמזה מובן שבריאת העולם (מלכתחילה) הי' בשלימות, מ"מ, ענין זה גופא דלהטיב לברואיו, הוא אחד הטעמים על זה שעלה ברצונו ית' שהבריאה תהי' בשביל²⁹ ישראל ובשביל התורה, שע"ז יושפע להנבראים שלימות הטוב, ע"י שישראל ע"י עבודתם יוסיפו שלימות בהעולם, שלימות נעלית יותר מהשלימות דעולם כמו שהוא מצד הבריאה. ומכיון

21 וראה גם ד"ה תחת אשר לא עבדת גו' לאדה"ז ס"ג ואילך (סה"מ תקס"ב ח"א ע' עז ואילך) ולאדהאמ"צ ס"ד ואילך (מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' תרפח ואילך). ד"ה ויספו ענוים בהוי' שמחה לאדהאמ"צ (מאמרי אדהאמ"צ נ"ך ע' כז ואילך). ד"ה וכה"ע רואים תרצ"ז (תש"י) פ"ב ואילך והמשכו ד"ה וירא העם וינועו ס"ח ואילך (סה"מ ה'תש"י ע' 225 ואילך. שם ע' 235 ואילך). ד"ה עבדו את ה' בשמחה תרצ"ט (סה"מ תרצ"ט ס"ע 94 ואילך). ועוד.

22 תהלים ק, ב.

23 שער רוח הקודש להאריז"ל (י, ב בהוצאת ירושלים, תער"ב; לג, ב בהוצאת אה"ק, תשכ"ג). הקדמת ס' חרדים (תנאי המצות, התנאי הרביעי), הובא בשל"ה רלט, סע"ב ואילך. של"ה מט, א. ס"פ תבוא (שפו, א). וראה גם רבינו יונה לברכות רפ"ה.

24 פרק כו.

25 תבוא כח, מז.

26 תולדות כ, ב. וראה גם מאמרי אדהאמ"צ: במדבר ח"ג ע' אימח, ובהנסמן ב"מילואים להמראי מקומות" שם (ס"ע א"רפ ואילך). דברים ח"ג ע' תתקד. וש"נ. סה"מ תרצ"ט שם ע' 101. ה'תש"י שם ע' 235. ועוד.

27 כ"ה גם בשל"ה מט, א. ובהקדמת ס' חרדים שם: שערי החכמה ורוח הקודש. ובכ"מ בדא"ח: רוח"ק וגילוי אליהו.

28 ראה רד"ק לתהלים יט, ח (ובס' השרשים שלו ערך ירה). גו"א ר"פ בראשית. וראה זח"ג נג, ב: אמאי אקרי תורה בגין דאורי.

29 פרש"י ר"פ בראשית.

30 משנה ובריייתא סוף מס' קידושין (ע"פ גירסת הש"ס כתי' (אוסף כתבי-היד של תלמוד הבבלי, ירושלים תשל"ד). וכן הובא במלאכת שלמה למשנה שם. ובכ"מ. וראה גם יל"ש ירמי' רמז רעו. ובגירסא הנפוצה "ואני נבראתי לשמש את קוני").

31 ראה ב"ר פי"ד, ז. פי"ג, ג.

32 ע"ח שער הכללים בתחלתו.

33 ד"ה אתה אחד לאדמו"ר האמצעי (מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' ה) בשם הע"ח (וראה בהערה שם). עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א. שעדיהו"א פ"ד (עט, א). שומר אמונים ויכוח ב ס"י יד. ולהעיר משו"ת ח"צ סיי"ח.

ששלימות העבודה היא כאשר היא בשמחה, לכן עי"ז מתוסף גם בהשלימות דעולם, שנעשה ע"י עבודת ישראל. ולא זו בלבד ששלימות העבודה היא כאשר היא בשמחה, אלא שהשמחה בעבודת ה' היא גם הכרח בעבודת ה', שלכן כאשר חסר השמחה בעבודת ה' מגיע על זה עונש ח"ו כמ"ש²⁵ תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו', כי ענין העבודה הוא להמשיך גילוי אלקות למטה וזה נעשה ע"י השמחה.

אך ביחד עי"ז כתיב³⁴ עבדו את ה' ביראה, אלא שבפסוק זה עצמו ממשיך וגילו ברעדה, שצ"ל שמחה. אלא כאשר השמחה היא במורגש, אפשר שמזה יבוא להרגשת הישות, ועי"ז לכמה דברים בלתי רצויים שמסתעפים מזה. ולכן צ"ל עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה, שע"י תהי' השמחה (שלא בבחי' מורגש, כ"א) בבחי' ביטול וענוה, ובלשון הכתוב³⁵ ויספו ענוים בה' שמחה, שהשמחה היא ביחד או מצד הענוה והביטול (וכדלקמן סעיף ו).

ד) ועפ"ז מבאר בעל יום ההולדת במאמרו הנ"ל³⁶ ענין אתת חוה כו' אתת שרה כו', שהצד השווה שבהם הוא שרצו לפעול ענין השמחה. כמארז"ל גבי חוה³⁷ אשכול של ענבים סחטה ונתנה לו, ובנח כתיב³⁸ ויטע כרם וישת מן היין, דיין הו"ע השמחה כמ"ש³⁹ יין המשמח אלקים ואנשים. אלא שבחוה היתה השמחה בבחי' מורגש, דבחוה כתיב⁴⁰ ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא גו' שזוה"ע ההרגשה⁴¹. ונח רצה לתקן את חטא עה"ד⁴², שהוא ענין ההרגשה, ע"י הרגשה, ולא עלתה בידו. דוישת מן היין הביא אותו (לא לשמחה שבבחי' ביטול, יין המשמח, כי אם) לוישכר, יין המשכר. והגם דבשכרות הוא העדר ההרגשה, אבל העדר ההרגשה שבזה הוא לא מצד הענוה והביטול כ"א מצד בלבול הדעת (וההרגשה). והתיקון על חטא עה"ד (ענין ההרגשה) נעשה ע"י שרה דוקא [כמבואר בקבלה⁴³ ששרה תיקנה מה שקלקלה חוה], דשרה היא בחי' מלכות⁴⁴ [שלכן נקראת שרה מלשון⁴⁵ שררה]⁴⁶,

34 תהלים ב, יא. וראה מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' קצ ואילך. וראה זח"ג ר"פ אחרי: עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה, וכתיב עבדו את ה' בשמחה. . . הני קראי קשיין אהדדי.
35 ישעי' כט, יט.

36 וראה גם ד"ה תחת אשר לא עבדת גו' לאדה"ז ס"ד ואילך (סה"מ תקס"ב ח"א ע' עח ואילך) ולאדהאמ"צ ס"ו ואילך (מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' תרצב ואילך).

37 ראה ב"ר פ"יט, ה. זהו ח"א לו, סע"א. קצב, א. ח"ב רסז, סע"ב. ועוד. וראה ג"כ ב"ר פט"ו, ז.
38 נח ט, כ"א.

39 ראה ס' שופטים ט, יג. ברכות לה, א.

40 בראשית ג, ו.

41 ראה בארוכה סה"מ עזר"ת ע' פט ואילך.

42 זח"א עג, סע"א.

43 ראה קה"י ערך חוה (ב). שם ערך שרה (פיסקא ה'). וראה ב"ר ספ"ז. תנחומא ר"פ נח וס"פ מצורע. ביאוה"ז להצ"צ כרך ב ע' תתקמב ואילך.

44 קה"י ערך שרה שם.

45 פרש"י עה"פ נח יא, כט. וראה גם ברכות יג, א. פרש"י עה"פ לך לך יז, טו.

46 ד"ה ויהיו חיי שרה עטר"ת הנ"ל (ע' צג). וראה גם ד"ה תחת אשר לא עבדת גו' לאדה"ז ס"ד (סה"מ

ענין הביטול, ולכן על ידה דוקא נעשה התיקון, שמחה שבבחי' ביטול. וזהו אתה שרה ונחתת וסלקת, שמצד הביטול שבמלכות הנה גם כשהיא יורדת למטה, הירידה (נחתת) היא בשביל העלי' (וסלקת), דירידת המלכות למטה היא בכדי לברר ולתקן הניצוצות דקדושה שנמצאים למטה ולהעלותם למעלה. וכמו"כ הוא בירידת (אברהם ו) שרה למצרים (בגשמיות), שזה הי' בכדי⁴⁷ שהעלי' ממצרים, ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו⁴⁸, תהי' באופן של ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובוהב⁴⁸, שזה נעשה ע"י שרה כמ"ש⁴⁹ ולאברם הטיב בעבורה. ועי"ז זכתה לחיין עילאין, ועד אשר זילה הוו חיין, שהחיין הן דילה (גם) במורגש, דלהיות שהמלכות היא בבחי' ביטול בעצם לכן גם המורגש שבה הוא בבחי' ביטול. ובעבודה הוא, דגם כשהשמחה היא בהתגלות מ"מ היא בבחי' ביטול [ובדוגמת מלך שעם היותו ברוממות ובשמחה, עוז וחדוה במקומם⁵⁰, אין זה בבחי' ישות]. ולכן משמחה זו, הנה נוסף על שאינו שייך שיהיו מזה תוצאות בלתי רצויות (כמו שהי' בחוה ובנח), אלא אדרבא היא מביאה לתכלית העילוי, ועד לדרגא שבדוגמת לעתיד לבוא, וכמבואר בהמאמר (של בעל יום ההולדת)⁵¹ שענין דילה הוו חיין הוא דוגמת ונחי' לפניו⁵² שיהי' לעתיד, חיים בתכלית השלימות.

ה) **ויש** לקשר זה עם הכתוב⁵³ אז ימלא שחוק פיננו, שלעתיד לבוא תהי' השמחה בתכלית השלימות, ועד שהשמחה דעכשיו, גם כשהיא בתכלית השלימות (עד כמה שאפשר להיות עכשיו), היא באין ערוך לגבי השמחה והשחוק שיהיו לעתיד לבוא⁵⁴, אז ימלא שחוק פיננו. והגם שהשמחה דלעתיד לבוא תבוא (ככל הענינים דלעתיד⁵⁵) ע"י עבודת ה' בשמחה במשך זמן הגלות, מ"מ השכר שיהי' מזה לעתיד לבוא (אז ימלא שחוק פיננו) הוא שלא בערך ועד שלא בערך כלל, ועד שהוא למעלה מגדר שכר. ועפ"ז יש לבאר מה שבנה של שרה, ששרה התפללה עליו וביותר (עוד יותר מאברהם אבינו⁵⁶), נקרא בשם יצחק על שם צחוק עשה לי אלקים⁵⁷, כי ענין דילה הוו חיין (דשרה) הוא כמו ונחי' לפניו שיהי' לעתיד (כנ"ל מהמאמר דבעל יום ההולדת), וזהו שבנה של שרה הוא יצחק שענינו הוא צחוק ושמחה, ועד לשחוק

תקס"ב ח"א ע' עח) ולאדהאמ"צ ס"ז (מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ריש ע' תרצד). וראה גם אוה"ת ר"פ לך (עב, ב). ועוד.

47) ראה אוה"ת לך שם (עג, א). לקו"ש ח"כ שיחה א' לפ' לך לך ס"ג (ע' 39 ואילך).

48) לך לך יג, ב.

49) שם יב, טז. וראה לקו"ש שם ס"ב ואילך.

50) דברי הימים א טז, כד.

51) בסופו, בד"ה "נ"ל תוכן הענין" (סה"מ עטר"ת ע' צח).

52) הושע ו, ב. וראה תרגום, פרש"י, ראב"ע ורד"ק עה"פ.

53) תהלים קכו, ב.

54) להעיר מברכות לא, א. טושו"ע או"ח סו"ס תקס.

55) ראה תניא רפל"ז.

56) ראה לך לך טז, ב. וברד"ק שם: ולא המתין כו' כי חשב כי... מה שיעדו הא"ל לתת לו זרע מהגר

יהי'. ולהעיר מפרש"י עה"פ שם, ה.

57) (57) וירא כא, ו. וראה פרש"י עה"פ לך לך טז, יט.

ושמחה שבדוגמת ימלא שחוק פינו דלעתיד לבוא⁵⁸, שלכן לעתיד לבוא יאמרו ליצחק (דוקא) כי אתה אבינו⁵⁹.

ו) **וביאור** ענין השמחה שבבחי' ביטול (ועד שגם כשהשמחה היא בהתגלות מ"מ היא בבחי' ביטול), הנה אמיתית ענין השמחה בא מצד הענוה והביטול, כמ"ש⁵⁵ ויספו ענוים בה' שמחה. וביאור השייכות דענוה ושמחה (אף שלכאורה הם שני ענינים הפכיים), מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן בד"ה ויספו ענוים בה' שמחה⁶⁰ [ובכמה דרושי רבותינו נשיאינו שלאח"ז⁶¹, וגם במאמר הנ"ל של בעל יום ההולדת], דענין הענוה הוא לא שהעניו טועה בעצמו ואינו יודע את מעלותיו, כי אם, דהגם שהוא יודע את המעלות שלו, ועד שיודע את כל המעלות שלו [דכא"ו א מישראל, אפילו אלו שהנהגתם היא שלא כדבעי כלל, לא רק שיש להם מצוות אלא שהמצוות מנלאים את מציאותם, ובלשון רז"ל⁶² מלאים מצוות כרימון, ובפרט אשר ועמך כולם צדיקים⁶³ וכל ישראל בחזקת כשרות]⁶⁴, מ"מ אינו נעשה עי"ז למציאות בעיני עצמו ועאכו"כ שאינו בבחי' ישות, כי יודע את האמת שהמעלות שיש לו אינם כחו ועוצם ידו כ"א ניתנו לו (הכחות על זה) מלמעלה, ובאם היו נותנים כחות אלו לאחר הי' ג"כ במדרגה זו, ומצד הענוה והביטול שלו הוא חושב, שאילו היו כחות אלו אצל אחר הי' מגלה אותם עוד יותר. וענוה זו [מכיון שהוא יודע את המעלות, אלא שאינו נעשה עי"ז למציאות] הנה לא רק שאינה מביאה להיפך השמחה, אלא אדרבא, הענוה והביטול שלו (שחושב שאינו מגיע לו כלום) מביאה אותו לשמחה גדולה ושלמה. דשלימות השמחה היא דוקא במי שהוא בטל, כמבואר בהמאמר בארוכה. ומכיון שהשמחה באה בסיבת הענוה והביטול, לכן גם השמחה עצמה (גם כשהיא בהתגלות) היא בבחי' ביטול.

ז) **וזהו** ויהיו חיי שרה גו' שני חיי שרה, ויהיו חיי שרה הוא מה שזכתה לחיין עילאין. ומפרט בזה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שקאי על כל הספירות⁶⁵. וכמבואר בהמאמר⁶⁶ דמאה שנה הוא בחי' אריך כמו שמאיר בו בחי'

58) ראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים שם (ריש ע' תצג, ושם ד"ה בחי'). ולהעיר גם מתו"א (תולדות יז, ד ואילך. ויצא כא, ג. וראה גם תו"ח ויצא כד, סע"ד ואילך. ועוד) דזה שנקרא יצחק ע"ש העתיד הוא לפי שאו יהי' גילוי הצחוק והתענוג (דבחי' יצחק).

59) ישע"י סג, טז. שבת פט, ב. וראה תו"א תולדות יז, ג. תו"א ותו"ח ויצא שם. סה"מ תקס"ח ח"א ע' תקכא ואילך. תו"ח תולדות ד"ה ואלה תולדות פ"א ואילך (ד, ד ואילך). ועוד.

60) תקס"ב — נדפס בסה"מ תקס"ב ח"א ע' נא ואילך.

61) ד"ה ויספו ענוים בהוי' שמחה לאדהאמ"צ (מאמרי אדהאמ"צ נ"ך ע' כח). ד"ה הנ"ל תרצ"ז (תש"י) — נדפס בסה"מ ה'תש"י ע' 237 ואילך. ובר"ה שלפנ"ז שם (סה"מ שם ע' 235 ואילך). ד"ה עברו את ה' בשמחה תרצ"ט ס"ט (סה"מ תרצ"ט ע' 101). ולהעיר גם מביאורו לאדהאמ"צ (נט, ב) ולהצ"צ (ע' שט).

62) ערובין יט, א. חיגיה בסופה.

63) ישע"י ס, כא. סנהדרין ר"פ חלק.

64) רמב"ם הל' קדה"ח פ"ב ה"ב (וראה נ"כ שם). השגת הראב"ד לרמב"ם הל' גירושין פ"י הי"ט. ובכ"מ.

65) להעיר, שהשנה (תשמ"ח) [שנת הדפסת המאמר בפעם הראשונה] ימלאו קכ"ז שנה לבעל יום ההולדת,

השלימות דכל הספירות — נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ וירא, ט"ו מרחשון שנה זו (תשמ"ח — סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 70 ואילך).

ולהעיר ממזמור קכח בתהלים.

עתיק, שלכן נאמר (מאה) שנה לשון יחיד, ויש לומר שבנדוד למעלה מבחי' אחד⁶⁷. ועשרים שנה הוא בחי' חו"ב, ושבע שנים הוא בחי' ז' מדות, שבעת ימי הבנין. ואח"כ מוסיף שני חיי שרה, דילה הווי חייך, שהחייך הן דילה (גם) במורגש, שבעבודה הו"ע הביטול בהשמחה (גם) כמו שהיא בהתגלות (כנ"ל מהמאמר דבעל יום ההולדת). וזהו גם הטעם לזה שבהסיום שני חיי שרה אינו מפרט המספרים דמאה עשרים ושבע, כי זה שגם המורגש הוא בביטול, שהוא יחוד שני ענינים הפכים (מורגש וביטול), הוא מבחי' שלמעלה מהתחלקות⁶⁸. וזהו העילוי דשני חיי שרה על חיי שרה מאה שנה וגו', דענין מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, עם היותו נעלה ביותר, כמובן גם מפרש"י עה"פ, מ"מ הם ג' ענינים חלוקים, משא"כ שני חיי שרה הוא שכולן שוין⁶⁹, למעלה מהתחלקות. ומצד בחינה זו (שלמעלה מהתחלקות), גם המורגש הוא בביטול⁷⁰, דילה הווי חייך.

ויש לומר, דע"י ענין דילה הווי חייך בעבודה, שגם המורגש (שמחה שבהתגלות) הוא בביטול (כפירוש בעל יום ההולדת בדילה הווי חייך), ע"י נעשה דילה הווי חייך גם בפשטות, שהחיים הן שלה והיא נעשית בעה"ב על החיים. כי שמחה פורץ כל הגדרים⁷¹, ולכן ע"י השמחה בהתגלות (ובבחי' ביטול) נעשה תגבורת החיים (למעלה מגדר והגבלה), וע"ד הידוע⁷² בענין יצחק [שענינו הוא צחוק ושמחה, כנ"ל], שהגבורות דיצחק הו"ע תגבורת החיות (ותגבורת הברכות), ועד לחיים בתכלית השלימות, דוגמת ונחי' לפניו שיהי' לעתיד לבוא.

ח) ומעשה אבות סימן לבנים, שהעבודה דשרה היא הוראה ונתינת כח לכאו"א מישראל [ועד שענין זה שבכאו"א מישראל הוא (ככל הענינים דהאבות והאמהות) בירושה⁷³], שיוכל לעבוד את ה' בשמחה בהתגלות, והשמחה תהי' מיוסדת

66 ע' צו. וראה בארוכה ביארה"ז לאדהאמ"צ ולהצ"צ ואוה"ת ריש פרשתנו. ביארה"ז לאדהאמ"צ בהוספות קלא, סע"ב ואילך. תו"ח ד"ה ויהיו חיי שרה ס"א (קכא, א). שם סכ"א ואילך (קכו, ב ואילך). סה"מ תקס"ו ע' נ ואילך. ד"ה תחת אשר לא עברת גו' לאדהאמ"צ ס"ט (מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' תשא). 67 ביארה"ז להצ"צ שם ע' עח. אוה"ת שם קיא, א.

68 ראה תו"ח שם סכ"ד (קכו, א) "וזה ענין שני חיי שרה .. שלא נזכר בזה מספר כלל .. דלפני א' מה אתה סופר". ולהעיר, דלשון זה (לפני אחד מה אתה סופר) הובא בביארה"ז ובאוה"ת שם לענין "מאה שנה" לשון יחיד. ויש לומר, דענין "לפני אחד מה אתה סופר" הוא עתיק (יחיד) כמו שנמשך ומאיר באריך "מאה", משא"כ "לפני אחד מה אתה סופר" ד"שני חיי שרה" (שלמעלה מגדר מספר) הוא בחי' עתיק כמו שהוא במקומו. 69 פרש"י עה"פ (ריש פרשתנו). משא"כ "בת ק' כבת כ', ובת כ' כבת ז'" הוא רק בכ"ף הדמיון (ולא "שוויך"), ו"כל אחד נדרש לעצמו".

70 ראה ער"ז תו"ח שם (קכו, ד ואילך) ד"שני חיי שרה" הו"ע הביורורים, ואעפ"כ (ואדרבא מצד זה) שייך זה לענין שני חיי שרה שלמעלה ממספר "משום דסוף מעשה דביורורים .. עלה במחשבה תחלה".

71 ראה ד"ה ויספו עונים בה' שמחה לאדה"ז ס"ד (סה"מ תקס"ב ח"א ע' נג). ד"ה הנ"ל לאדהאמ"צ (מאמרי אדהאמ"צ נ"ך ע' לו ואילך). ד"ה הנ"ל תרצ"ז (תש"י) בתחלתו (סה"מ ה'תשי" ע' 238). ובארוכה — ד"ה שמח תשמח תרנ"ז ס"ע 49 ואילך (סה"מ תרנ"ז ע' רכג ואילך).

72 סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמז, א"ב. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ג ע' איכח ואילך. ועוד.

73 ראה ד"ה ויהיו חיי שרה עטר"ת הנ"ל (ע' צא). ד"ה ויספו עונים בהו"י שמחה לאדהאמ"צ (מאמרי אדהאמ"צ נ"ך ע' כט). סה"מ ה'תשי" ע' 236. ד"ה עברו את ה' בשמחה תרצ"ט (ע' 101).

דירושה "הוא ענין עצמי אצל הבן" ומתיישבת אצלו (ד"ה ויהיו חיי שרה עטר"ת שם. סה"מ ה'תשי" שם. וראה גם ד"ה ויספו עונים בה' שמחה לאדה"ז (סה"מ תקס"ב ח"א ע' נא) ולאדהאמ"צ שם).

על ענין הביטול, ונפשי כעפר לכל תהי' ⁷⁴. ולכן אין חשש ⁷⁵ שיסתעף מזה איזה ענין בלתי רצוי ח"ו, ואדרבא, מכיון ששמחה פורץ גדר, הנה ע"י השמחה יוסיף אומץ בעבודתו ביתר שאת וביתר עז, עד לעבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, ענין תגבורת החיות בעבודה. ועי' נעשה גם תגבורת החיים כפשוטו, אריכות ימים ושנים טובות בפשטות.

(ט) **ויש** לקשר זה עם יום ההולדת של כ"ק אדמו"ר נ"ע דשנה זו, (סיום וחותרם) שנה המאה ועשרים ⁷⁶, דאיתא בזהר ⁷⁷ על הפסוק ⁷⁸ והיו ימיו מאה ועשרים שנה שהוא רמז למשה כו' שממשיך חיין לבני נשא (לכאו"א מישראל) מההוא אילנא דחיין, שבזה נכלל גם אריכות ימים בפשטות, וכדאיתא בזהר שם (לפנ"ז) בשגם ⁷⁸ דא משה ⁷⁹ כו' ומחילא דא קיימין בני נשא בעלמא יומין סגיין. וענין זה ממשיך משה גם עכשיו, כמו שממשיך בזהר שם משה לא מית כו', וארז"ל ⁸⁰ מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש. וכמו שהוא במשה רבינו רעיא מהימנא, כמו"כ הוא ברועי ישראל שבכל דור ודור, עד לבעל יום ההולדת ובנו כ"ק מו"ח אדמו"ר ממלא מקומו, וכידוע המכתב של כ"ק מו"ח אדמו"ר ⁸¹ (בנוגע לאביו. ומזה מובן שכ"ה גם אצל ⁸²) שרועי ישראל לא יפרדו ח"ו מעל צאן מרעיתם, שהוא ע"ד מארז"ל הנ"ל בנוגע למשה מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש, שגם עכשיו הוא (בעל יום ההולדת, ובמילא מובן — בנו ממלא מקומו) ממליץ זכות על כל אחד ואחת מישראל, וממשיך להם ברכות הצלחות וישועות, ועד שממשיך מבחי' אילנא דחיין (עץ החיים) וגם אריכות ימים בפשטות לכל אחד ואחת מישראל.

(י) **והנה** כמו שענין דילה הווי חיין (דשרה) הוא דוגמת ונחי' לפניו שיהי' לעתיד (כנ"ל סוף סעיף ד וסעיף ה מהמאמר דבעל יום ההולדת), עד"ז הוא גם בענין הנתינת כח שנמשך מזה לכל אחד מישראל על העבודה בשמחה (כנ"ל סעיף ח), שע"י העבודה בשמחה נזכה בקרוב ממש לקיום היעוד ⁸² ביום השלישי יקימנו ונחי' לפניו. והענין הוא, דהנה מבואר בלקו"ת (ד"ה יחינו מיומיים ביום השלישי

74 תפלת "אלקי נצור" בסיום העמידה (מברכות יז, א). וראה ד"ה ויספו ענוים לאדהאמ"צ (מאמרי אדהאמ"צ שם ע' לא).

75 ראה גם ד"ה ויהיו חיי שרה עטר"ת הנ"ל בסופו (ד"ה "נ"ל תוכן הענין" — ע' צח): דכל בני .. יש בהם ביטול העצמי .. אין מזה יניקה.

76 ראה שיחת ש"פ וירא, כ"ף מרחשון ה'תש"מ סכ"ד ואילך (לקו"ש ח"כ ס"ע 400 ואילך).

77 ח"א לז, סע"ב.

78 בראשית ו, ג.

79 וראה גם חולין קלט, ב ובפרש"י שם.

80 סוטה יג, סע"ב.

81 לקראת יום ההילולא הראשון של אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע — נדפס באגרות-קודש שלו

ח"א ע' קלח ואילך. וש"נ. — ראה שם ע' קמא. וראה גם שם ע' קלא. ועוד.

82 וראה לקו"ש ח"ו ע' 283 ואילך.

יקימנו ונחיי' לפניו⁸³), דיומיים הם בחיי' ממכ"ע וסוכ"ע, וביום השלישי הוא בחיי' שלמעלה גם מבחי' סוכ"ע. היינו שאין בו שום מדידות והגבלות, גם לא המדידה דסוכ"ע. ומכיון ששמחה פורץ גדר, וע"י השמחה מגיעים (כנ"ל סעיף ח) לעבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, לכן השמחה (בעבודת ה') היא הכנה קרובה וכלי לגילוי בחיי' ביום השלישי (יקימנו ונחיי' לפניו), בחיי' שלמעלה (גם) מבחי' סוכ"ע, שגילוי זה יהי' בביהמ"ק השלישי, וכהפירוש⁸⁴ דביום השלישי קאי על ביהמ"ק השלישי, שיבנה מלך המשיח⁸⁵, מלך מבית דוד⁸⁶. וגם ענין זה שייך במיוחד לענין השמחה, כמובן מזה שהרמב"ם⁸⁷ מביא ראי' על ענין השמחה שישמח אדם (כל אדם) בעשיית המצוה מדוד מלך ישראל דכתיב ביי"ד⁸⁸ והמלך⁸⁹ דוד מפזז ומכרכר לפני ה' וגו'. ויש לומר הביאור בזה, דדוד מלך ישראל הו"ע ספירת המלכות⁹⁰, וזהו שהי' בתכלית הביטול, אם לא שויתי ודוממתי⁹¹, כי מלכות היא בחיי' ביטול, כנ"ל (סעיף ד). וזהו שעבודתו היתה בשמחה גדולה, והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה', כי מצד הביטול דמלכות גם כשהשמחה היא בהתגלות אין שייך שיסתעף מזה ענין בלתי רצוי. ומכיון שדוד מלך ישראל חי וקיים⁹², היינו שהוא חי וקיים (בכאו"א מישראל) בתור דוד מלך ישראל (הביטול דמלכות), לכן הוא נותן הכח לכל אחד מישראל שישמח בעשיית המצוה (אף שעבודה גדולה היא⁹³), ושהשמחה תהי' באופן הרצוי.

יא) וע"י השמחה בעשיית המצוה, כולל גם בקיום הציווי⁹⁴ וכל⁹⁵ מעשיך יהיו לשם שמים ובכל⁹⁶ דרכיך דעהו, יפרצו את גדרי הגלות, ואתי מר דא

83 לקו"ת דרושים לר"ה סד, א.

84 פרש"י עה"פ.

85 רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"א וה"ד. וראה לקו"ש (חי"א ע' 98 הע' 61. חי"ג ע' 84 הערה 36. חכ"ד ע' 205 סי"ח ובהערות שם. "חידושים וביאורים בהלכות בית הבחירה" (קה"ת, תשמ"ו) סי"ט. וש"נ) התיווך עם דרשת חז"ל (פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד) שהבנין דלעתיד יתגלה ויבאו מן השמים.

86 רמב"ם שם ה"ד.

87 סוף הל' לולב.

88 שמואל"ב ו, טז. וראה גם ד"ה ויהיו חיי שרה עטר"ת הנ"ל (ע' צו). סד"ה ויספו ענוים בהוי' שמחה תרצ"ז (תשי"י) (סה"מ ה'תשי"י ע' 241).

89 כ"ה ברמב"ם שם. ובכתוב שם: ותרא את המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'. ושם לפני"ז (פסוק יד): ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה'.

90 סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"א (דרמ"צ קח, א). וראה גם מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' רטו, ובהנסמך שם בהערה ד"ה בדוד .. מרכבה לבחיי' מל' שמים.

91 תהלים קלא, ב.

92 ר"ה כה, א. נוסח קידוש לבנה. וראה גם מאמרי אדהאמ"צ שם ע' ריד.

93 רמב"ם שם.

94 דנוסף לזה שהמעשים שעושים לשם שמים הם (גם מצד עצמם) בכלל עבודת ה' (ראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג: מההלך בדרך זו .. עובד את ה' תמיד .. שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא. וכ"ה גם בטושו"ע אור"ח סרל"א), ובמילא חל בזה הציווי (תהלים ק, ב) "עבדו את ה' בשמחה" — מתוסף בזה גם קיום הציווי (דוכל מעשיך יהיו לש"ש ובכל דרכיך דעהו), ולכן הוא בכלל "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה" (רמב"ם סוף הל' לולב).

95 אבות פ"ב מ"יב. רמב"ם וטושו"ע שם. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 646 בהערה ד"ה כל מעשיך לשם שמים.

96 משלי ג, ו. רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז אור"ח סקנ"ו ס"ב.

מלכא משיחא, דוד מלך ישראל, יחד עם משה רבינו רעיא מהימנא, שהרי גואל ראשון הוא גואל אחרון⁹⁷, כולל גם הרעיא מהימנא שבכל דור ודור עד להרעיא מהימנא של דורנו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו,

שבקרוב ממש תקויים ההבטחה הקיצו ורננו שוכני עפר⁹⁸ ועמהם יחד נלך לקבל פני משיח צדקנו, ושמחת עולם על ראשם⁹⁹, במהרה בימינו ממש.

(97) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. שער הפסוקים להאריז"ל פ' ויחי. תו"א ר"פ משפטים.
 (98) ישעי' כו, יט. ואמרו"ל שצדיקים ראשונים בתחה"מ (זח"א קמ, א) וכיומא (ה, ב). וראה תוד"ה אחד — פסחים קיד, ב) דמשה (ואהרן) עמהם בבנין ביהמ"ק הג'.
 (99) ישעי' לה, י. נא, יא.